

ПРОБЛЕМИ И ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ПРОИЗВОДСТВОТО НА БИОЛОГИЧНО ГРОЗДЕ И ВИНО В БЪЛГАРИЯ

Албена Митева

Университет за национално и световно стопанство, София

Резюме

Площта на отглежданите био лозя и производството на био вино нараства ежегодно. За периода 2007–2015 г. в България като член на ЕС-27 общата площ на биологичните лозя е нараснала с 862%. Целта на доклада е да се представят основните предпоставки за развитие производството на био грозде и вино, както и главните проблеми за устойчивото развитие на този сектор и да се предложат възможности за тяхното преодоляване.

Ключови думи: био грозде, био вино, устойчиво развитие, лозаро-винарски сектор.

Key words: organic grape, bio-wine, sustainable development, vine growing and winemaking.

JEL: Q01.

Увод

Политиката на Европейския съюз играе значителна роля за формулиране и насърчаване прилагането на концепцията за устойчиво развитие на зелената икономика и в лозаро-винарския сектор при производството на биологично грозде и вино. По данни на Международната федерация на органичните асоциации и движения (IFOAM) след 2000 година се наблюдава ръст на общата площ на биологично отглежданите лозови насаждения, които през 2012 г. достигат 284 265 ха – 4% от стопанисваните площи с лозя в света.

Европа е водещия производител на биологично грозде в света, като на континента се намират най-голямата част от биологично отглежданите лозя – 89%. Понастоящем 6% от площите заети с лозови насаждения в ЕС са предназначени за производство на био вина, докато само 1,2% от площите заети с лозя извън ЕС са за производство на био вино. Водещи производители на био грозде и био вино са трите държави – традиционни производители на грозде и вино – Испания, Франция и Италия.

Целта на настоящия доклад е да разкрие проблемите и възможностите за устойчиво развитие на био грозде и вино в нашата страна.

1. Развитие на производството на био грозде и вино в България

Лозарството и винарството са традиционно развит сектор на икономиката на България. Това се дължи на оптималната комбинация от природни и човешки ресурси, традициите в селекцията и в технологиите на винопроизводство, богатото културно-историческо наследство. Въпреки по-късното развитие на биологичното лозарство в нашата страна, площта на отглежданите съобразно принципите на биологичното земеделие лозя нараства ежегодно и през 2015 г. е в размер на 4 198 ха. За периода 2007–2015 г. в България като член на ЕС-27 общата площ на биологичните лозя е нараснала с 862% (табл. 1). Това води до увеличение на относителния дял на биологичните лозя в общата площ на лозовите насаждения – от 0,3% през 2006 г. на 6,8% през 2015 г. Площта на лозята в конверсия представлява 70,6% от всички лозови насаждения, предназначени за биологично производство на грозде, което е предпоставка за бъдещото увеличено предлагане на този вид продукция в краткосрочен план.

Табл. 1. Площи на лозовите насаждения за биологично производство на грозде в България през периода 2006–2012 г.

Показатели	2006	2008	2010	2012	2015
Обща площ на лозята за производство на биологично грозде, ха	228	487	1285	2058	4198
Площ на лозята в период на преход, ха	227	332	825	1512	2965
Площ на лозята, преминали преходния период, ха	1	154	460	546	1233
Относителен дял на лозята за биологично производство на грозде в общата площ на стопанисваните лозя, %	0,3	0,5	2,3	3,3	6,8

Източник: Евростат, МЗХ, Отдел „Агростатистика“.

В България производството на био вино набира сила и се наблюдават тенденции към разширяване на пазара. Първата изцяло био-

сертифицирана изба е „Орбелус“ в с. Кромидово, Петричко. Тъй като био лозя се отглеждат от доста лозари, част от тях произвеждат и би-

вина, освен конвенционалните. Такива са Винарска изба Белоградец, Тера Тангра, Загрей, Логодаж, Дамяница и др. Добри примери в развитието на био производството, съчетано с виненият туризъм като форма на винен маркетинг се наблюдава при винарска изба Лайт Касъл, винарна Орбелус, винарна Загрей, винарска изба Тера Тангра.

2. Проблеми пред устойчивото развитие на производството на био грозде и вино

За успешното развитие на биологичното производство на грозде и вино в България е целесъобразно да се решат проблеми свързани с липсата на цялостно изследване на проблемите за нужните технологии, сортове, агроекологично райониране, маркетинг. Съществуващите такива разглеждат отделни елементи от цялостния процес по засаждане, отглеждане, производство и реализация на био грозде и био вино

Липсата на актуално агроекологично райониране и микрорайониране в областта на лозарството затруднява избора на местоположение за създаване на лозовото насаждение, сортоподложкова комбинация, формировка и технология на отглеждане и забавя инвестициите в биологичното лозарство. Поради специфичните изисквания за борба с болестите и неприятелите при отглеждането на био гроздето е от изключителна важност контрола на маната, което изисква по-мощно изпитване на подходящи за целта препарати и включването им в списъка на разрешените продукти за растителна защита.

Нестабилността на получаваната реколта в количествено и качествено отношение създава проблем, свързан с неспособността за формиране на големи по обем еднородни партиди, което е пречка за създаване на дългосрочни договорни отношения между производители и търговци.

Високите разходи по контрола и сертификацията на дейността са ограничителен фактор най-вече за дребните гроздопроизводители. Предложението на Европейската комисия за групово сертифициране на дребните земеделски стопани ще спомогне за преодоляване на тази слабост. Трябва обаче да се посочи, че успешната реализация на това предложение се намира в ръцете на самите фермери и тяхното желание за интеграция по веригата „производство на суровина–преработка–реализация“.

Ограниченият понастоящем вътрешен пазар на биологични продукти и ниската платежоспособност на българския потребител са лимитиращ фактор за развитие на биологичното производство на грозде и вино. Липсата на добре работеща маркетингова стратегия за реализация на био гроздето и био виното, както и ниското

ниво на реклама на тези продукти е пречка за развитието на пазара на биопродуктите. Това създава предпоставки за нелоялна употреба на обозначението за биологичен продукт, подронвайки имиджа на българското биологично грозде и винопроизводство.

Сериозна пречка за развитие производството на био грозде и био вино оказват отрицателните демографски процеси в селските райони и засилващата се емиграция на работната сила с необходимата квалификация. Липсата на млади хора в селските райони с подходяща квалификация, непривлекателността на земеделската дейност поради нестабилната пазарна конюнктура и влошените социални и икономически условия за подобряване благосъстоянието на селското население са пречка за изграждането на жизнеспособни стопански структури.

С оглед преодоляването на тези проблеми е целесъобразно да се подкрепят приоритетно малките и средни предприятия – производители на грозде и вино и да се въведат стимули за ускоряване процесите на хоризонтална и вертикална интеграция в биологичното лозарство с оглед постигането на търсения икономически, социален и екологичен ефект на местно, регионално и национално ниво.

3. Възможности за развитие на производството на био грозде и вино

Като основни предпоставки за развитие производството на био грозде и био вина редица изследователи [2, 4] посочват традициите в производството на грозде и вино, подходящите почвени и климатични условия и осигурената финансова подкрепа, както и съществуващите традиции в производството и потреблението на грозде и вино.

Основен фактор за развитието на биологичното лозарство и по-специално отглеждането по биологичен начин на винени лозя, е влизането в сила през 2012 г. на Регламент за изпълнение (ЕС) № 203/2012 на Комисията от 8 март 2012 година за изменение на Регламент (ЕО) № 889/2008 за определяне на подробни правила за прилагането на Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета във връзка с подробни правила относно биологичното вино. Новият регламент започна да се прилага за реколта 2012, като на производителите на вино от биологично грозде е позволено да използват термината биологично вино върху етикетите си. Предимствата на новите правила за производство на биологично вино са свързани с ясното разграничаване на използваните практики при производство на биологично вино от биологично грозде и дават гаранции на потребителя за качеството и безопасността на продукцията. В

страната вече има изградени и функциониращи административни структури, както и органи за контрол на производствения процес и сертификация на произведеното грозде и вино.

Експертите прогнозираят бърз растеж на пазара на биологично вино, най-вече в САЩ, Скандинавските държави и Япония [8], което е шанс за българските винопроизводители. Развитието на международната търговия с био вина е възможност за българските производители, но трябва да се отчита и отчита и ожесточената конкуренция от страна на производителите на конвенционалните вина.

Важно е да взема под внимание, че потребителите на биологично вино, търсят не само био продукт, но такъв със специфичен характер, резултат от уникалността на съчетанието между сорт и тероар. Това изисква промяна на сортовата структура на съществуващите френски и италиански винени сортове, сертифицирани за биологично производство в страната, ориентация към сертифицирани за биологично производство на грозде и вино местни сортове. Могат да се използват селектираните в Института по лозарство и винарство – Плевен сортове с повишена устойчивост към болести и ниски зимни температури: Гарант, Плевенски фаворит, Плевенска роса, Кайлъшки рубин и Трапевица. Това би осигурило стабилност на реколтата и на получените доходи от продукцията, което би засилило пазарните позиции на нашите био вина [4].

Като предпоставка за развитие на производството на био грозде и био вино може да се посочат съществуващите дългогодишни с високо реноме научно-изследователски институти, които оказват полезни консултантски услуги с оглед повишаване конкурентоспособността и стабилността на това производство.

Развитието на винения туризъм осигурява силна възможност за увеличаване производството на био грозде и био вино, тъй като туризмът е сериозен канал за реализация на българските вина. Вече близо 100 изби са включили в дейността си винен туризъм [3], като някои от тях (в района около Мелник, Хасково, Ивайловград, Пловдивско) предлагат за дегустация и биологични вина. Това позволява винарските изби на диверсифицират дейността чрез винен туризъм, а пък туристическите фирми обогатяват портфолиото от предлаганите си услуги.

Подтик за развитие на био лозарството и винарството е и осигурената финансова подкрепа чрез мерките на ПРСР. Отчетената положителна тенденция се дължи в голяма степен на предоставяното финансово подпомагане на производителите по агроекологичната мярка от ПРСР 2007–2013 г. в размер на 729 евро на хектар за

насажденията в преход и 613 евро на хектар за насажденията преминали конверсията.

Възможност за подкрепа развитието на био грозде и био вино е налице и в новата ПРСР 2014–2020 по мярка „Биологично земеделие“, подмерки 11.1 „Плащания за преминаване към биологично земеделие за ха ИЗП“ и 11.2 „Плащания за поддържане на биологично земеделие за ха ИЗП“. Модернизирането на производството, повишаването на професионалната квалификация на заетите, оказване на консултантски услуги, подобряване на маркетинга и реализацията на продукцията чрез изграждане на групи/организации на производители, въвеждане на схеми за стимулиране потреблението на био вино и био грозде са предвидени по мерки М01 „Трансфер на знания и информационни дейности“, М04 „Инвестиции във физически активи“, М06 „Развитие на стопанството и стопанската дейност“, подмярка 6.1. „Стартова помощ за млади земеделски производители“, М16 „Сътрудничество“, подмярка 16.1. „Подкрепа за сформирани и функциониране на оперативни групи в рамките на ЕПИ за селскостопанска производителност и устойчивост“, подмярка 16.2. „Подкрепа за пилотни проекти и за развитие на нови продукти, практики, процеси и технологии“.

Значителна възможност за развитие производството на био вино са и предвидените средства по мярка „Инвестиции“ от Националната програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор на България за винарските 2014–2018 години, една от поставените цели на която е стимулиране растежа на производството на биологично вино до 2% от общото количество на произвежданото вино в страната.

Заключение

На основата на разгледаните проблеми и възможности за устойчиво развитие на биологичното производство на грозде и вино в нашата страна може да се обобщи, че управлението на производствената дейност и устойчивото му развитие до голяма степен зависи от начините на осъществяване на производството, преработка и реализацията на грозде и вино при различните организационни структури, от степента на реструктуриране и обновяване на лозовите насаждения, както и от утвърждаването на автентичния образ на българското вино на националния и на международния пазар. Изпълнението на тези приоритетни направления се предлага да се постигне чрез използване на естествените природни преимущества на страната за увеличаване на производството и консумацията на вино, както и за постигане на по-добра сортовата структура, ориентирана към производство-

то на по-качествени вина, към промяна на характеристиките на винения пазар, в това число и чрез разширяване на биологичното производство на вино.

Литература

1. Вачевска, Д., Димитров, В., Симеонов, И. *Биологичното производство на грозде и вино – състояние, тенденции и възможности за развитие в България (Обзор)*. Сб. Научна конференция с международно участие. Плевен. 2007. стр. 256–264.
2. Димитров, В., Димитрова, Д. *Регионални аспекти на лозарството и винопроизводството в България*. Journal of Mountain Agriculture on the Balkans. 20(3). 2017. pp. 162–186.
3. *Каталог на българското вино 2014 (двуезично издание)*. Изд. КА и ТА ООД. 2014.
4. Симеонов, И., Иванов, М., Наков, З., Илиев, А. *Новоселекционирани сортове и клонове лози в ИЛВ, Плевен*. Лозарство и винарство. 4. 2010. стр. 30–34.
5. *Програма за развитие на селските райони на Република България 2014–2020*. Министерство на земеделието и храните. 2014. [<http://prsr.government.bg>].
6. *Регламент № 203/2012 (ЕС) на Комисията за изменение на Регламент (ЕО) № 889/2008 за определяне на подробни правила за прилагането на Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета във връзка с подробни правила относно биологичното вино*. Официалния вестник на Европейския съюз. 9 март 2012 г.
7. *Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор на България за винарските 2014–2018 години*. Министерство на земеделието и храните. 23 стр.
8. Boudzine-Chameeva, T. *Barriers and driving forces in organic winemaking in Europe: case studies in France and Italy*. 6th AWBR International Conference. 9–10 June 2011. Bordeaux Management School. France. 8 pp. [<http://academyofwinebusiness.com/wp-content/uploads/2011/09/5-AWBR2011-Bouzdine-Chameeva-Krzywoszynska.pdf>].
9. IFOAM – Organics International. [www.ifoam.com].

PROBLEMS AND POSSIBILITIES FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT FOR PRODUCTION OF BIO-GRAPE AND WINE IN BULGARIA

Albena Miteva
University of National and World Economy, Sofia, Bulgaria

Abstract

The area of the cultivated organic vineyards and the production of organic wine grow annually. For the period 2007–2015 in Bulgaria the total area of organic vineyards grew by 862%. The purpose of the report is to present the main prerequisites for the development of the production of organic grapes and wine as well as the main problems for the sustainable development of this sector and to propose ways to overcome them.